

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและปัญหาของการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่จะตรวจสอบข้อเท็จจริงในอรรถคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกภาคส่วนของกระบวนการจะต้องมีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการประสานความร่วมมือกันอย่างเป็นบูรณาการ องค์กรทุกองค์กรจะต้องทำงานอย่างสอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การค้นหาความจริงที่คู่ความและประชาชนพึงประสงค์ หากขาดความร่วมมือกันแล้วหนทางที่จะนำไปสู่ความยุติธรรมที่คาดหวังคงไม่สำเร็จตามที่หวังและตั้งใจ การพัฒนาองค์กรเพื่อเตรียมความพร้อมกับการเผชิญต่อสภาพปัญหาใหม่ ๆ สมควรที่จะต้องมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาทราบเท่าที่องค์กรต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกับสังคมที่มีความเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง หากองค์กรไม่เตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ก็ยากที่จะก้าวตามทันกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสลับซับซ้อนกว่าแต่เดิม

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ อาศัยอำนาจตุลาการในอันที่จะปฏิบัติ ตามพันธกิจหลักคือการตรวจสอบ ประสิทธิ์ประสาทความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ความถูกต้องให้กับประชาชน ซึ่งศาลยุติธรรมเองจะต้องประกาศให้สาธารณชนได้รู้และเข้าใจว่ากระบวนการยุติธรรมที่ศาลมอบให้ นั้นเป็นระบบที่ประชาชนสามารถพึ่งพิงและให้ความเป็นธรรมได้โดยปราศจากอคติทั้งปวง โดยศาลจะต้องสร้างกลไก มาตรการต่าง ๆ เพื่อที่จะรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคมที่หมุนเวียนไป ลักษณะการกระทำความผิดอาญานั้นวัน จะมีแต่การพัฒนาในรูปแบบที่ทวีความสลับซับซ้อนขึ้นกว่าแต่เดิม ลำพังการรับมือด้วยวิธีการเก่า ๆ อาจจะไม่สอดคล้องกับความซับซ้อนของอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้ ศาลยุติธรรมจะต้องปรับเปลี่ยน กลยุทธ์เพื่อพัฒนาให้รู้เท่าทันกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพขององค์กรให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่สามารถอยู่รอดในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศ ศักดิ์ศรี ขององค์กรให้ดำรงคงอยู่ตลอดไปได้ แต่หากศาลยุติธรรมยังมิได้ริเริ่มปรับปรุงยุทธวิธีก็ยากที่จะอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มภาคภูมิ เพราะเป้าหมายสำคัญสูงสุดของสถาบันศาลคือการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนและรักษาความเรียบร้อย ความสงบสุขแห่งราชอาณาจักรโดยมีอำนาจตุลาการภายใต้พระปรมาภิไธยแห่งพระมหากษัตริย์เป็นที่ตั้ง

ปัญหาส่วนหนึ่งของระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ปรากฏในประเทศไทยคือปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะเมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นในชุมชนย่อมเกิดเป็นความเสียหายโดยตรงแก่สังคมนั้น ๆ เอง แต่เหล่าประชาชนในสังคมชุมชนนั้นหาได้มีส่วนร่วมใน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวไม่ เป็นแต่เพียงการแก้ไขปัญหามาจากเจ้าพนักงานของรัฐที่ได้รับการ แต่งตั้งมาจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งอาจไม่เข้าใจพื้นฐานแนวความคิด จิตใจและความต้องการ ตามวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่แตกต่างกัน การแก้ไขปัญหานั้นเนื่องมาจากความไม่รู้อาจจะ นำมาสู่ความแตกแยกของผู้คนในสังคมได้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์แก่การบริหารกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา จึงควรมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ของการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเพื่อ รองรับกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการปรับตัวเพื่อความเปลี่ยนแปลงในการที่จะอำนวยความสะดวก ยุติธรรมให้แก่คู่ความและภาคีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ในบรรดาประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิล ลอร์ (Civil Law) ได้นำเอา องค์ประกอบโดยประชาชนเข้ามาสู่กระบวนการของฝ่ายตุลาการมากขึ้น เป็นต้นว่ามีการเปิดรับ ให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิธีพิจารณาร่วมกับผู้พิพากษา ซึ่งประชาชนที่เข้ามามีส่วน ร่วมนี้สามารถที่จะใช้อำนาจตุลาการวินิจฉัยพิจารณาพิพากษาคดีได้เฉกเช่นเดียวกับผู้พิพากษา หรือแม้แต่บางประเทศยังให้ประชาชนที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายมาทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินคดีได้ ด้วย อันแสดงถึงนัยแห่งความเป็นประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น

ประเทศไทยหากต้องการก้าวไปในทิศทางที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการยุติธรรม ผู้พิพากษาสมทบ (lay judge) น่าจะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่สมควรได้รับการ วิเคราะห์ความเป็นไปได้และพิจารณาถึงข้อดี ข้อด้อย ในอันที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับ กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทประสานความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรมภาครัฐ มากยิ่งขึ้น เพราะเนื่องจากปัจจุบันมีเพียงระบบศาลไม่กี่รูปแบบเท่านั้นที่เปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในช่องทางการเป็นผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาพิพากษาคดีชำนัญพิเศษ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็มีได้กล่าวถึงเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ โดยตรง และหากจะพิจารณาจากกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ยังไม่พบช่องทางการเปิดโอกาส ให้มีระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้กับรูปแบบการดำเนินคดีอาญาแต่อย่างใด ทั้งที่ระบบการ พิจารณาคดีที่ใช้ผู้พิพากษาสมทบนั้นเป็นการยืนยันว่าประชาชนสามารถที่จะเข้าถึงและมีส่ว นร่วมในอำนาจอธิปไตยของประเทศโดยผ่านองค์กรตุลาการอันเป็นหนึ่งในสามอำนาจอธิปไตย ของประเทศไทยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างแท้จริงอีกด้วย ซึ่งอำนาจอธิปไตย รูปลักษณะอื่นนั้น ไม่ว่าจะเป็นอำนาจนิติบัญญัติหรืออำนาจบริหาร ประชาชนเป็นแต่เพียงมีส่วน ร่วมในการใช้อำนาจดังกล่าวโดยทางอ้อมเท่านั้น หากได้เป็นการใช้อำนาจตุลาการของประชาชน อย่างแท้จริงผ่านองค์กรศาลยุติธรรมดังเช่นกรณีผู้พิพากษาสมทบไม่ ประกอบกับการที่มี ผู้พิพากษาสมทบเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ถือเป็นการเพิ่มคุณภาพของ คำพิพากษาที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น เพราะการที่มีผู้พิพากษาสมทบซึ่งมาจากบุคคลภายนอกได้ เข้ามาร่วมพิจารณาพิพากษาจะทำให้คำพิพากษาของศาลชั้นต้นเกิดมุมมองที่มีบริบททางสังคม

ที่หลากหลายมิติมากขึ้น เป็นการประสานประโยชน์ของภาคส่วนแห่งรัฐกับประชาชนให้เสมอภาคและมีความสมดุล และอาจช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีเอกภาพ ซึ่งกระบวนการยุติธรรมที่ควรที่จะเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ของการนำเอารูปแบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญามาใช้กับประเทศไทยให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์สุดท้ายในประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนในสังคมให้เกิดความสงบสุขและเป็นที่ยอมรับและศรัทธามากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นที่ยอมรับต่อนานาชาติอารยประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อดีข้อด้อยในการนำเอารูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบในการนำเอาระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา
4. เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาคดีอาญาโดยมีผู้พิพากษาสมทบที่เหมาะสมกับประเทศไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินคดี

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

การใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในคดีอาญาเป็นทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต เมื่อประเทศไทยต้องการที่จะให้น้องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมมากขึ้นและภายใต้เงื่อนไขแห่งความพร้อมของความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสังคมไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยมุ่งศึกษาวิจัยกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องของ

ประเทศไทยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบและหลักกฎหมายที่มีบังคับใช้ในต่างประเทศ

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเอกสาร (document by research) โดยในการวิจัยจะทำการรวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลจากกฎหมายไทยและต่างประเทศ หนังสือ ตำรา กับทั้งบทความทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบงานตุลาการและผู้พิพากษาสมทบในคดีประเภทต่างๆ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อด้อยในการนำเอารูปแบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในระบบพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบข้อเปรียบเทียบระหว่างระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศไทยกับต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบแนวคิด ลักษณะ และกระบวนการพิจารณาคดีอาญาโดยการมีส่วนร่วมของผู้พิพากษาสมทบ
4. ทำให้ทราบถึงวิธีและมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมโดยการนำเอารูปแบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญาของประเทศไทย